

להחזיר רכוש לעם היהודי

גם פנחס חן מנהל כיום מאבקים משפטיים בפולין להשבת נכס של קרובת משפחתו, בת 95 כיום. בעלה, שכבר נפטר, התגורר בעיר קטנה בפולין באזור הפרוסי, ושירת כקצין רפואה. היה לו בית גדול שבו גרה כל המשפחה המורחבת, ומחסן גדול ששימש את אביו שהיה סוחר תבואות.

לקראת סוף שנות השלושים של המאה העשרים, בעקבות האנטישמיות הגוברת, עלה לישראל. הוא כתב למשפחתו שנשארה בפולין וניסה לשכנע אותם להגיע לארץ, אך לשווא. הם נלקחו מאוחר יותר לגטו ולאחר מכן נרצחו.

לאחר מותו העבירה אשתו לפנחס חן עריית מת מסמכים הנוגעים לנכס בפולין. "בהתחלה לא עשיתי עם זה שום דבר, אבל בשלב יותר מאוחר זה התחיל לסקרן אותי", אומר חן. למי רבה המזל, המבנה היה רשום עדיין על שמו של אותו קרוב, מה שאמור היה להקל על התהליך. אולם ביורוקרטיה פולנית עיכבה את ההליכים המשפטיים. השופט הפולני גרר את המשפט, ושב ודרש מסמכים נוספים. לבסוף דרש שאשתו של המנוח בעל הנכסים, בת 92 אז, תבוא להעיד בבית המשפט. "הוא חשב שכאישיה בת תשעים פלוס היא לא תגיע, אבל היא הראתה לו אחרת. הייתה לה אמביציה".

"עורך הדין הפולני לא יכול היה להגיד לי (ישירות) אבל רמז לי שזה אנטישמיות", אומר חן, ומסביר כי בעיר פולנית קטנה בה כולם מכירים את כולם, כנראה אף אחד לא רוצה להסתבך עם מכריו. רק אחרי שעורך הדין איים לפנות לערכאה גבוהה יותר אם לא יתקבל פסק דין, הודיע השופט כי האלמנה היא אכן היורשת הבלעדית של בעלה.

אולם כאן לא נגמרה הסאגה. "שמחנו קצת לפני הזמן", מספר חן. כשניסו להעביר את הבית בטאבו על שמה של קרובתו, קיבלו הודעה שלא ניתן להעביר את הבניין מכיוון שהשם במסמכים המתורגמים מאוית באופן שונה ממסמכי הטאבו. הם ממשיכים להיאבק. "אין בזה שום עניין כלכלי", הוא מסביר. "היא לא מוכנה לוותר וזה

ניצולי שואה ובני משפחותיהם נאבקים על השבת נכסים משפחתיים שנותרו בפולין וברחבי אירופה

מאת בן קמינסקי
אפוק טיימס ישראל

עם תום מלחמת העולם השנייה, רבים מהיהודים ששרדו באירופה היו עסוקים בשיקום חייהם ובחיפוש קרובים, וחלקם ביקשו לעזוב את אירופה בהקדם כדי להגיע לארה"ב או לישראל. מרביתם היו אנשים צעירים ובעת פרוץ המלחמה היו צעירים מכדי לדעת הרבה על ההון והנכסים המשפחתיים. לאחר המלחמה, נותר באירופה רכוש יהודי רב שלא היה לו דורש. בפולין לברדה נותר רכוש בשווי מיליארדי דולרים. גם מי שרצה להשיב לידיהם את הנכסים לא יכול היה לעשות זאת בתקופת המשטר הקומוניסטי במזרח אירופה של לאחר המלחמה. אולם לאחר נפילת המשטר הקומוניסטי החלו ניצולי שואה ובני הדור השני והשלישי להיזכר בנכסים שנותרו ולנסות להשיבם לידיהם.

אביה של ורדה (שמה המלא שמור במערכת) הצליח לשרוד את מחנה ההשמדה בלז'ץ. הוא ושני חבריו הסתתרו במשך שנתיים במרתף משפחתו הייתה אמידה מאוד, ובבעלותה היו נכסים רבים בפולין, כולל שכונה שלמה. לאחר המלחמה הולאמו הנכסים על ידי המשטר. מאז 1996 החל לפעול להשבתם.

"מעל ומעבר לכל העניין הכספי, עוד לפני שידענו מה יהיה מחיר הבתים האלה, לאבא שלי היה מאוד חשוב שהרכוש שהיה לו יחזור אליו", מספרת ורדה. חלק מהנכסים שבו לבעלותו לאחר שנים של מאבקים משפטיים. הוא מקבל את שכר הדין רה עבורם, ואינו מעוניין למכור אותם. אבל חלק מנכסיו נמכרו לידיים פרטיות עוד לפני שהוגשה התביעה, ולא ניתן היה להשיג אותם בחזרה. בתו מספרת שהוא עדיין שוקל לפנות בעניין רכושו לבית הדין הבין-לאומי בהאג.

היום כבר ידוע, ממסמכים אותנטיים, שהרייך השלישי, בסדרת מהלכים הדרגתית ומתוכננת מראש, שם ידו על כל ההון והרכוש היהודי בגרמניה עוד לפני המלחמה, כדי למלא את הגרעון בקופת המדינה ולממן את המלחמה. מעבר להשבת הרכוש לבעלים החוקיים, רואה טאוב את תפקידו כהשבת רכוש לעם היהודי. הוא מאמין כי הזמן ההולך ואוזל מגביר את חשיבות המודעות לעניין - ממיליוני ניצולי שואה שיכלו לתבוע את הנכסים לאחר המלחמה, נשארו רק בין 200 ל-300 אלף.

מה נדרש לסכן מי שמעוניין לתבוע נכס בפולין? הוא מסכן זמן ועלות משפטית. עלות הבדיקה הראשונית עשויה להיות כמה מאות דולרים. טאוב ממליץ להמשיך בהליכים המשפטיים היקרים יותר רק אם הסיכוי להצלחה גבוה. העלות הכספית של התהליך יכולה להגיע לעד 20 אחוז משווי הנכס.

בכלל לא עניין כספי. האישה חיה טוב מאוד בלי מה שהיא תקבל ממכירת הרכוש שם. העניין הוא שנגנב משהו, והוא צריך לחזור חזרה לבעליו".

החוויה שעבר שלמה טאוב בניסיון להשבת רכוש משפחתו הביאה אותו להקים את Legacy, ארגון המתמחה בהשבת נכסים שאבדו במהלך השואה. טאוב נולד בפולין לאחר המלחמה, והוריו החזיקו בנכסים שם, אולם לאחר עלייתם לארץ סרבו ההורים לאפשר לו לדרוך שוב על אדמת פולין. לאחר מות ההורים נסע טאוב לבדוק את נכסיו, וגילה בנייני מגורים יפים במצב טוב באמצע קרקוב. כיוון שהיה לו קל להוכיח שהוא היורש, נדרשו ממנו "רק" שנתיים של מאמצים משפטיים כדי להעביר את הנכסים על שמו. בעקבות מקרה זה, אחרים התחילו לבקש ממנו עזרה בנושאים דומים, וכך הקים את Legacy. הארגון פועל להשבת נכסים פרטיים לבעליהם בפולין, צ'כיה, סלובקיה ורומניה.